Från: [redacted]
Till: RLK Funk Registrator
Ärende: Diarienummer RS 2024-0344
Datum: den 27 september 2024 16:32:28
Bilagor: Remissvar RUFS 2024.docx
Remissvar RUFS 2024.pdf

Vänligen finn bifogat LRF Mälardalens synpunkter på samrådsförslaget.

Vänliga hälsningar

[redacted]
Dalarna, Gävleborg och Mälardalen
Lantbrukarnas Riksförbund

Telefon: [redacted]
Växel: 010-184 40 00
[redacted]

Besöksadresser:
Dalarna Science Park, Forskargatan 3, Borlänge,
Sandbacka Science Park, entré Högbovägen 45, Sandviken samt
Green Innovation Park, Ultuna Campus, Ulls väg 29 A, 756 51 Uppsala

Postadress:
Green Innovation Park, Ultuna Campus, Ulls väg 29 A, 756 51 Uppsala

www.lrf.se>>
Bli medlem i LRF >>

LANTBRUKARNAS RIKSFÖRBUND
Mälardalen

2024-09-27

registrator.rlk@regionstockholm.se
Ert diarienummer: RS 2024-0344.

Ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen

LRF Mälardalen tackar för möjligheten att ta del av samrådsförslaget av en ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen och lämnar nedanstående synpunkter.

Anmärkningsvärd avsaknad av resonemang kring livsmedelssystemet
Genom stora delar av utvecklingsplanen upplever vi att livsmedelssystemet lyser med sin frånvaro. Vi ser framförallt två områden där livsmedelsproduktionens utformning är helt avgörande för att nå målen - beredskap och klimat. Tillgång till mat är fundamentalt för att klara att hantera alla typer av kriser och att prata beredskap utan att prata livsmedel är därför inte rimligt. Jord- och skogsbruk är också avgörande för omställningen till ett mer hållbart samhälle - det finns *ingen* annan del av näringslivet som är sammankopplade med så många av Sveriges miljökvalitetsmål. Därmed går det inte att exkludera dessa delar i ett seriöst miljö- och klimatarbete.

Äta behöver vi ofrånkomligen och olika sätt att producera mat har oerhört olika inverkan på miljön. I Sverige är vi världsledande på att producera mat på ett hållbart sätt. För att bidra till en global grön omställning måste vi därför öka den svenska produktionen samtidigt som vi fortsätter arbeta med att göra den ännu bättre. Stockholmsregionen måste bidra till detta arbete, både med inomregional produktion av livsmedel och genom att öka efterfrågan på mat som producerats hållbart i andra delar av Sverige. För att RUFS ska fylla sitt syfte som en vägledning i allas vårt fortsatta arbete framåt med utvecklingen av Stockholmsregionen behöver denna övergripande inriktning tydliggöras.

- Ge livsmedelsproduktionen i Stockholm en betydligt mer framträdande roll i RUFS och tydliggör Stockholms livsmedelsstrategis roll och betydelse i RUFS.
- Tydliggör livsmedelsproduktionens betydelse för en god beredskap. Kopplat till livsmedel är också el och energi, drivmedel, insatsvaror och vatten.
- Beakta andra strategidokument för att reglera länets markanvändning med avseende på klimatnytta. Detta nämns bland annat i länets skogsstrategi och den av riksdagen nyligen beslutade bioekonomistrategin som påpekar skogsbrukets betydelse för att uppnå uppsatta klimatmål samt med förnybara biobaserade produkter substituera fossilbaserade material.
- Understryk vikten av att de gröna näringarna inkluderas i alla forum för utbildningsfrågor.

Postadress
Lantbrukarnas Riksförbund
105 33 Stockholm

Besöksadress
Franzéngatan 1B
Stockholm

Telefon
010-184 40 00

E-post
info@lrf.se
Hemsida
www.lrf.se

Styrkor och utmaningar
Har ni synpunkter på de styrkor och långsiktiga utmaningar som beskrivs? Hanterar samrådsförslaget de utmaningar vi står inför, däribland klimatförändringar och det förändrade omvärldsläget och dess tänkbara konsekvenser? Vad kan utvecklas?

Avsaknaden av livsmedelsperspektivet återspeglas i följande mening på sidan 15: *”Stockholmsregionen fortsätter att växa och det innebär en ökad efterfrågan på bostäder, infrastruktur, transporter, vård och service.”* Tyvärr är meningen representativ för resten av texten. Redan idag är Stockholmsregionen starkt beroende av livsmedel som produceras i andra delar av Sverige och världen. Att Stockholmsregionen växer innebär ett ökat behov av mat, samtidigt som det till exempel innebär en ökad konkurrens om jordbruksmarken samt utbyggnad av infrastruktur som kan försvåra produktionen. Ur ett beredskapsperspektiv behöver vi trots detta öka vår produktion för att minska vårt omvärldsberoende när det gäller livsmedel, vi behöver ett resilient livsmedelssystem hela vägen från primärproduktionen till konsument, det gäller såväl insatsvaror som förädling, lagring, transport och distribution. Detta är en stor utmaning som behöver adresseras. Även om Region Stockholm inte är ensam undertecknare av den regionala livsmedelsstrategin är de en av tre och det vore önskvärt att den omnämns.

Att hantera miljö- och klimatfrågor i ett alltför snävt perspektiv skulle innebära att en minskning av livsmedelsproduktionen kan se ut som en miljövinst. Med ett helhetsperspektiv är precis tvärtom; vi behöver öka vår svenska produktion eftersom den i ett internationellt perspektiv har stora miljömässiga fördelar. Den verkliga utmaningen är att minska klimatpåverkan samtidigt som vi - i linje med såväl Sveriges livsmedelsstrategi som Stockholms läns dito – ökar livsmedelsproduktionen. Samma synsätt om en aktiv markanvändning för att öka miljönyttan av skogsbruket ges när en ökad träproduktion kan användas för att substituera fossilbaserad energi- och material. Detta synsätt har som tidigare nämnts redan fått plats i länets skogsstrategi men också i den nationella bioekonomistrategin.

I sammanhanget bör nämnas RUFS möjligheter att ge en vägledning för länets markanvändning ifråga om byggande av bostäder och annan infrastruktur (exempelvis kraftledningar) med perspektivet att nuvarande och framtida produktion inom de gröna näringarna bibehålls om marksnåla lösningar används i största möjliga utsträckning. Det skulle gagna länets produktion och långsiktiga försörjning av livsmedel, energi, och förnybara fossilfria material. Kort sagt, nuvarande RUFS behöver ta större hänsyn till de gröna näringarnas produktionsförutsättningar och därmed stärka länets framtida möjligheter att uppnå ett mer hållbart samhälle.

Utöver livsmedelsförsörjning samt energi- och materialförsörjning vill LRF poängtera att även landsbygdsperspektivet behöver belysas på ett mer nyanserat sätt. Landsbygden är inte bara ett område med viktiga naturresurser eller rekreationsvärden för stadens invånare. Landsbygden är viktig i sig för dess invånare, företagare osv. och likvärdiga

möjligheter för landsbygden (som för staden) är en del av en hållbar utveckling. LRF anser att RUFS också bättre kan belysa det ömsesidiga beroendet mellan stad och land.

Vision, mål och prioriteringar
Visar vision och mål regionens vilja? Fångar prioriteringarna åtgärder som leder till att vi kan hantera de gemensamma utmaningarna och vidareutveckla regionens styrkor? Hur kan prioriteringarna utvecklas? Är någon prioritering viktigare än andra och varför? Bör någon prioritering utgå och varför? Vilka indikatorer mäter på bästa sätt målen?

Under det övergripande målet ”En tillgänglig och robust region” behövs ett eller flera mål kopplade till livsmedelsproduktionen och livsmedelskedjan. Ett förslag är: ”Säkra en robust och hållbar livsmedelsförsörjning och öka regionens självförsörjningsgrad av livsmedel”.

Texterna under prioriteringen ”Klimatanpassning för att säkra mark, vatten och livsmedel” bör utvecklas. För livsmedelsproduktion behövs planering för att hantera situationer med för lite eller för mycket vatten. Hur säkrar regionen livsmedelsförsörjningen ett torrår som 2018 respektive ett blött år som 2023? Hur ska vatten av olika kvalitet användas och vilka verksamheter ska prioriteras? Finns det tekniskt vatten som ses som en restprodukt, men som skulle kunna användas av andra verksamheter?

Att jordbruksmarken inte belastas med onödigt vatten är avgörande för både klimatbelastning och livsmedelsproduktion. RUFS bör peka på vikten av det kommunala ansvaret för dagvattenhantering, att markavvattningsföretag måste beaktas och att samverkansformer behöver skapas för att hitta lösningar för framtida nederbördscenarier.

Rumslig utveckling och plankarta
Saknar ni information eller förhållningssätt gällande den rumsliga utvecklingen? Hur ser ni på plankartans utformning och tillhörande förhållningssätt? Är utgångspunkterna för bebyggelsestrukturens avgränsning tydliga?

LRF noterar att RUFS innehåller skrivningar om ianspråktagande av jordbruksmark, i linje med det som redan föreskrivs i Miljöbalken, vilket är bra och viktigt. LRF noterar vidare att det i konsekvensbedömningen står att “Planen bör redovisa jordbruksmark i relation till mål om livsmedelsförsörjning.” LRF anser dock att strategier och prioriteringar kopplat till livsmedelsförsörjning behöver förtydligas mer i text och att behovet av tekniska anläggningar och överväganden kring jordbruksmark behöver synliggöras i RUFS.

För att tydligare peka på vikten av livsmedelsproduktion, anser LRF att jordbruksmarken och jordbrukets anläggningar bör ges samma status som andra

tekniska förutsättningar i RUFS. I kommande version av RUFS bör jordbruksmark därför markeras tydligt på kartor, så att det prioriteras gentemot andra intressen. Likaså bör större gårdar, gårdsbutiker, slakterier, spannmålsmottagningar, distributionsanläggningar och liknande karteras. Det bör vara tydligt i text och målformuleringar att dessa ska bevaras och stärkas för att främja en så lokal livsmedelsproduktion och distribution som möjligt.

Jordbruksmark och anläggningar av betydelse skulle kunna ges samma status som de gröna kilarna. Via kartering skulle då också svaga samband kunna identifieras för att hitta åtgärder för att stärka livsmedelsproduktion och beredskap. Vid yttersta kris är det troligen inte minst viktigt med ett "kiltänk" också gällande livsmedelsproduktion, förädling och distribution.

- Tydliggör i RUFS med en beskrivning av ett väl fungerande skydd för jordbruksmark jämte kloka avvägningar kring brukande- och äganderätt när det gäller själva företagens utveckling.
- Beskriv att alternativ alltid bör utredas för att i första hand begränsa intrång. Vid slutligt intrång som inte går att undvika ska en rimlig ersättning betalas ut för den mark som måste tas i anspråk för samhällets bästa.
- Markera jordbruksmark tydligt på kartor, helst tillsammans med andra intressen, så att målkonflikter syns och jordbruksmark kan prioriteras gentemot andra intressen. Gårdar, gårdsbutiker, slakterier, spannmålsmottagningar, anläggningar för distribution och liknande karteras för att identifiera brister och utreda åtgärder.
- Tydliggör i text och målformuleringar att jordbruksmark och anläggningar ska bevaras och stärkas. En lokal livsmedelsproduktion och distribution ger också en stärkt beredskap.
- Genomför en riskbedömning kring hur anläggningar visas på karta eller hur mycket detaljer som beskrivs i text.

Gemensamt ansvar för den regionala utvecklingen och former för samverkan
Hur ser er organisation på er roll kopplat till den regionala utvecklingen och hur kan er organisation bidra för att vi ska nå planens mål och stärka genomförandet? Vilka dialog- och samverkansformer bör vi använda eller utveckla för att kunna agera tillsammans för att nå planens mål och stärka genomförandet?

LRF har stora möjligheter att bidra till en hållbar utveckling av Stockholmsregionen och skulle på flera sätt kunna bidra till att nå planens mål. **Dock ser vi att planens nuvarande målformuleringar riskerar att begränsa framgången för såväl vår medverkan som planen i sin helhet eftersom viktiga delar saknas.**

Strategier och planer – LRF har bidragit i framtagandet av Stockholms läns livsmedelsstrategi och avser även medverka i kommande uppdateringar av den. I Stockholms läns skogsstrategi nämns också möjligheterna av att producera mer skogsråvara som ett sätt att både bidra till direkt ökad klimatnytta genom en ökad

kolinbindning men också öka träbyggandet för att substituera mindre miljövänliga material.
Kunskap och kompetens – LRF stora styrka är den kunskap och kompetens vi besitter inom områden som livsmedelsproduktion, energiproduktion, hållbarhet, grön omställning och landsbygdsfrågor.
Påverkan – som en intresseorganisation arbetar vi med påverkansarbete på många plan, från lokalt, kommunala, regionala, nationella och även internationellt via vårt kontor i Bryssel. Vi vill bidra till att öka kompetensen kring hur mat och energi produceras och få fler att göra mer hållbara val.

För mer utvecklade resonemang se vår skrivelse 2024-01-03 som ni även finner bifogad.

Med hopp om att kunna bidra till en hållbar utveckling av Stockholmsregionen!

Tomas Olsson, ordförande LRF Mälardalen
tomas.olsson@lrf.se

Bilaga 1

LANTBRUKARNAS RIKSFÖRBUND
LRF Mälardalen

SKRIVELSE

2024-01-03

Region Stockholm
[redacted]

Skrivelse om uppdatering av Regional utvecklingsstrategi för Stockholmsregionen

LRF Mälardalen tackar för möjligheten att lämna synpunkter inför uppdatering av Regional utvecklingsstrategi för Stockholmsregionen (nedan kallad RUFS). Vi upplevde runda bordssamtalet som givande och kompletterar här våra medskick till utformandet av den nya RUFS.

Bakgrund

LRF har formulerat en vision som ger ledning för organisationen fram till år 2030: *”Vi får landet att växa. De gröna näringarna har en nyckelroll och tätposition vad gäller tillväxt, lönsamhet och attraktionskraft i det hållbara samhället.”*

Visionen delas upp i strategiska mål om aktiv landsbygd, hållbar tillväxt och framgångsrikt företagande. De strategiska målen handlar om att fler människor känner framtidstro kring att leva och driva verksamhet på landsbygden, att värdet av varor och tjänster inom jord, skog, trädgård och landsbygdens miljö ska öka och att antalet nya företag inom samma sektor ska öka. För att uppnå LRF:s vision och strategiska mål krävs åtgärder och garantier för samhällsservice, infrastruktur, ökad användning av biobaserade material och förnybar energi, kloka prioriteringar gällande markanvändning och ett välfungerande skydd för ägande- och brukanderätten.

De gröna näringarna möjliggör en hållbar utveckling med en växande cirkulär bioekonomi och ökad grad av självförsörjning. LRF arbetar aktivt för att bland annat öka landsbygdens attraktionskraft samt att öka jordbruks- och skogsproduktionen i Sverige. LRF:s medlemmar arbetar varje dag med produktion av livsmedel, råvaror, material och energi för samhället i övrigt. Samtidigt är också både företagen och de enskilda beroende av andra samhällsfunktioner, infrastruktur osv och de beslut som tas gällande lagstiftning, investeringar, samhällsplanering mm.

LRF Mälardalen lämnade 2017 ett inspel till den nu gällande versionen av RUFS, vilka till viss del inarbetades i RUFS. De senaste åren har situationen i världen utvecklats på ett sätt som medför att tidigare lyfta frågor från LRF har ännu större tyngd och måste få genomslag i den regionala planeringen. LRF Mälardalen anser att kommande RUFS bör innehålla tydliga formuleringar kring:

- Livsmedelsproduktion och beredskap
- Mark och anläggningar av betydelse
- Riktlinjer för offentlig upphandling
- Hänsynsfull turism
- Välfungerande vägnät
- Grön omställning

Livsmedelsproduktion och beredskap
Livsmedel är en förutsättning för vår överlevnad såväl vid normaltillstånd som vid kris, och vi behöver ta ett gemensamt ansvar för produktionen av dem. I dagsläget produceras enbart en liten del av det som faktiskt konsumeras inom regionen, vilket innebär att ansvaret för produktionen tas av andra regioner och andra länder. För att livsmedelsproduktionen i Stockholm ska få förutsättningar att utvecklas behöver den få en betydligt mer framträdande roll i RUFS (se förslag nedan om mark och anläggningar). Det är också viktigt att det finns en överensstämmelse mellan RUFS och Stockholms livsmedelsstrategi, och att den sistnämndas roll och betydelse tydliggörs i RUFS.

En tillräckligt omfattande livsmedelsproduktion är en förutsättning för en god beredskap. Kopplat till livsmedel är också el och energi, drivmedel, insatsvaror och vatten. Fler börjar förstå värdet av det som produceras på gården, men hållbart producerad svensk mat måste värderas än högre. Politiken måste stötta branschen med de nödvändiga långsiktiga satsningar som krävs för att denna samhällsviktiga funktion ska fungera väl och fortsätta leverera avgörande värden även i framtiden.

Myndigheterna behöver förbättra sin krisberedskap i dialog med det gröna näringslivet. För att kunna hantera framtidens kriser är det viktigt att ansvariga myndigheter har etablerade kontakter, kunskaper och förståelse för de gröna näringarnas behov och möjligheter att bidra. Det är i samhällets intresse att de resurser som såväl civila som samhället har, kan användas så snabbt och effektivt som möjligt i händelse av kris. Det tätortsnära jordbruket har en särskild vikt vid kris när drivmedel är bristvara eller transportkedjor inte fungerar. Kanalisering av livsmedel via gårdsförsäljning av mat och dryck kan bli viktigt vid kriser.
Ytterligare en viktig faktor för att säkerställa en tillräcklig produktion av livsmedel är kompetensförsörjning till de jordbruket och kringliggande verksamheter.

- Ge livsmedelsproduktionen i Stockholm en betydligt mer framträdande roll i RUFS och tydliggör Stockholms livsmedelsstrategis roll och betydelse i RUFS.

- Tydliggör livsmedelsproduktionens betydelse för en god beredskap. Kopplat till livsmedel är också el och energi, drivmedel, insatsvaror och vatten.
- Understryk vikten av att de gröna näringarna inkluderas i alla forum för utbildningsfrågor.

Mark och anläggningar av betydelse
Jord-och skogsproduktion är samhällsviktiga funktioner där miljöbalken tydligt uttrycker att den bördiga åkermarken behövs för att producera livsmedel och den produktiva skogen för att producera energi och råvaror.

För att tydligare peka på vikten av jordbruksmark, anser LRF att jordbruksmarken och jordbrukets anläggningar bör ges samma status som andra tekniska förutsättningar i RUFS. I kommande version av RUFS bör jordbruksmark därför markeras tydligt på kartor, så att det prioriteras över andra intressen. Likaså bör större gårdar, gårdsbutiker, slakterier, spannmålsmottagningar, distributionsanläggningar och liknande karteras. Det bör vara tydligt i text och målformuleringar att dessa ska bevaras och stärkas för att främja en så lokal livsmedelsproduktion och distribution som möjligt. Jordbruksmark och anläggningar av betydelse skulle kunna ges samma status som de gröna kilarna. Via kartering skulle då också svaga samband kunna identifieras för att hitta åtgärder för att stärka livsmedelsproduktion och beredskap.

Att begränsa exploatering på jordbruksmark och samtidigt via tydliga riktlinjer underlätta bygglovsprocesser i lägen som inte anses som produktiva eller lönsamma kan avhjälpa situationen med brist på bostäder i regionen och möjliggöra utveckling av de gröna näringarna. Den pågående förtätning som redan sker bör fortsätta i länets mer centrala delar och i anslutning till befintliga orter för att möta länets ökande folkmängd. I de lägen när ett jordbruksföretag behöver bygga för att kunna utveckla eller upprätthålla sin produktion bör detta särskilt tas i beaktande. Ett exempel på detta kan vara att bygga ett bostadshus för att möjliggöra ett generationsskifte. Att värna ägande- och brukanderätten är en avgörande faktor för företagen. Att våga satsa och utveckla verksamheter kräver trygghet grundat på långsiktighet och tydliga spelregler. Det är därför önskvärt att RUFS innehåller en insikt och en beskrivning av ett väl fungerande skydd för jordbruksmark jämte brukande- och äganderätt.

LRF:s medlemmar har marken som själva grundförutsättningen för sitt företagande. Jord- och skogsbruk kommer därmed alltid att påverkas när andra aktörer planerar för expropriering av mark (intrång). LRF menar att alternativ lokalisering (var), utformning (hur) eller omfattning (hur mycket) alltid bör utredas för att i första hand begränsa intrång. I sammanhanget bör nämnas att marksnål teknik, för exempelvis kraftledningar, bör utredas i högre utsträckning för att bibehålla produktionsmöjligheter hos jord- och skogsbruk. Att utreda alternativ teknik kan medföra både en bättre hushållning med resurser, men även en ökad driftsäkerhet och minskade effekter på boendemiljö och människors hälsa. Vid slutligt intrång som inte går att undvika ska en rimlig ersättning betalas ut för den mark som måste tas i anspråk för samhällets bästa.

- Tydliggör i RUFS med en beskrivning av ett väl fungerande skydd för jordbruksmark jämte kloka avvägningar kring brukande- och äganderätt när det gäller själva företagens utveckling.
- Beskriv att alternativ alltid bör utredas för att i första hand begränsa intrång. Vid slutligt intrång som inte går att undvika ska en rimlig ersättning betalas ut för den mark som måste tas i anspråk för samhällets bästa.
- Markera jordbruksmark tydligt på kartor, helst tillsammans med andra intressen, så att målkonflikter syns och jordbruksmark kan prioriteras över andra intressen. Gårdar, gårdsbutiker, slakterier, spannmålsmottagningar, anläggningar för distribution och liknande karteras för att identifiera brister och utreda åtgärder.
- Tydliggör i text och målformuleringar att jordbruksmark och anläggningar ska bevaras och stärkas. En lokal livsmedelsproduktion och distribution ger också en stärkt beredskap. Genomför en riskbedömning kring hur anläggningar visas på karta eller hur mycket detaljer som beskrivs i text.

Riktlinjer för offentlig upphandling

All upphandling som sker inom Region Stockholm bör ställa samma krav som svensk lagstiftning och svenska branschriktlinjer. I Sverige ställer vi höga krav på vår livsmedelsproduktion. Vi har ett gott djurskydd, hög livsmedelssäkerhet, låg antibiotikaanvändning och en restriktiv användning av växtskyddsmedel. En del av dessa krav innebär naturligtvis ökade kostnader för våra producenter, men de är nödvändiga för att produktionen skall vara ekologiskt och socialt hållbar.

För att produktionen även skall vara ekonomiskt hållbar måste dessa kostnader bäras. Den offentliga upphandlingen har en viktig roll i detta av flera anledningar. Affären i sig kan innebära en trygghet för de producenter som levererar, eftersom upphandlingar göra på flera år i taget. Det handlar också om att vara ett föredöme för privata aktörer. Det handlar också, kanske viktigast av allt, om myndigheters trovärdighet. Det är inte trovärdigt att ställa krav på svenska företag, bedriva tillsyn etcetera, och samtidigt med offentliga medel finansiera verksamhet som ej lever upp till dessa krav och därmed underminera de svenska företagen.

Tydliga mål bör sättas i RUFS, exempelvis 80 % svenska livsmedel totalt samt 100 % svenska animalier för all offentlig upphandling inom Stockholmsregionen. Ett verktyg i detta arbete är att använda sig av de kravpaket som upphandlingsmyndigheten har tagit fram kopplade till den nationella livsmedelsstrategin.[1]

[1] Till exempel: Hållbarhetskriterier för Kravpaket frukt och grönt Nationella Livsmedelsstrategin | Upphandlingsmyndigheten och Hållbarhetskriterier för Kravpaket nötkött Nationella livsmedelsstrategin | Upphandlingsmyndigheten

Vid maskinentreprenadarbeten har den offentliga upphandlingen också en viktig roll för främjandet av det lokala näringslivet. Ofta ingår lokala företag i den palett av underentreprenörer som det upphandlade företaget kontrakterat. Här gäller det att vara observant på att goda arbetsförhållanden och ekonomisk bärighet genomsyrar uppdragen till den utförande parten. Att dela upp upphandlingen i mindre delar, i de fall där det lämpar sig, skulle ge fler mindre företag möjlighet att lägga anbud. Kraven behöver vara relevanta för det aktuella uppdraget och anpassade för seriösa, mindre företag.

Ytterligare sätt att utnyttja den offentliga upphandlingens möjligheter till direkta främjande insatser är att driva på för mer svenskproducerad energianvändning i kommunala verksamheter samt att främja svensk biomassa i den offentliga upphandlingen.

- Tydliga mål för den offentliga upphandlingen bör formuleras i RUFS, exempelvis 80 % svenska livsmedel totalt samt 100 % svenska animalier.
- Rekommendera upphandlande myndigheter att använda sig av de hållbarhetskriterier som upphandlingsmyndigheten har tagit fram kopplade till den nationella livsmedelsstrategin.
- Genom att dela upp upphandlingen i mindre delar ges fler mindre företag möjlighet att lägga anbud. Kraven behöver vara relevanta för det aktuella uppdraget och anpassade för mindre företag.

Hänsynsfull turism

Turism och rekreation beskrivs ofta som något som ska ersätta basindustrin i Sverige. LRF är i grunden positiva till turism och många av våra medlemmar driver företag riktad mot turism eller besöksnäring. Det är dock viktigt, särskilt i tätbefolkade områden, att det finns en respekt gentemot dem som äger och lever på den mark som samtidigt kan vara ett utflyktsmål.

LRF anser att det är viktigt att privat mark inte pekas ut som rekreationsområden i regionala planer och översiktsplaner om inte detta sker i samförstånd med markägarna. När det kommer till olika former av formellt skydd av natur så är det av yttersta vikt att samhället betalar för inskränkningar som påverkar normalt brukande.

En viktig del för ett ökat rekreationsvärde kan faktiskt vara att ha tillgång till landsbygd för förståelse för hur mat produceras. De tätortsnära jordbruken kan också vara hemvist för stallplatser, lokala utflyktsmål för att få se och uppleva djur och maskiner.

- Det är viktigt att privat mark inte pekas ut som rekreationsområden i regionala planer och översiktsplaner om inte detta sker i samförstånd med markägarna.

- Vid formellt skydd av natur så är det av yttersta vikt att samhället betalar för inskränkningar som påverkar normalt brukande.

Välfungerande vägnät
Nuvarande RUFS utgår till stor del från de behov som finns av effektiva persontransporter. Vi förstår att detta synsätt syftar till bättre möjlighet att understödja pendlingstrafik inom Stor-Stockholm och mellan stad – landsbygd/skärgård. En omläggning från att importera energi, produkter och livsmedel till att producera dem mer lokalt innebär att transportmönstren kommer att förändras. LRF menar därför att goda förutsättningar behöver finnas för jord-och skogsbrukets vägtransporter om en ökad lokal produktion ska kunna ske i Stockholms län.

Även om frågorna i första hand lyfts via Nationella transportplanen eller länstransportplanerna, anser LRF Mälardalen att det vore bra om RUFS var tydlig kring infrastrukturen som en viktig förutsättning för både de gröna näringarna och samhällsutveckling. Transporterna kan behöva prioriteras i förhållande till exempelvis personbilstrafik i stadsnära eller högbelastade avsnitt. LRF önskar också att regionen verkar för att påverka andra aktörer för ett ökat underhåll, en ökad bärighet och andra investeringar för att möta framtidens belastning av tung trafik. Det är också viktigt att framkomlighet för större maskiner beaktas vid ombyggnationer och exempelvis fartdämpande åtgärder. Här är dialog med näringslivet lokalt en förutsättning.

Våra medlemmar, som bor och verkar på landsbygden, vittnar om brister inom det sekundära och tertiära, finmaskiga vägnätet. Här förekommer brister gällande bärighet, vägunderhåll, framkomlighet och snöröjning samt starkt nedsatt trafiksäkerhet för gående, cyklister, personbil, och tung trafik. LRF menar att det behövs resurser för infrastruktur för transport av gods och för att understödja företagande på landsbygden. Enligt vårt synsätt bör i första hand befintlig infrastruktur upprätthållas, vårdas och rustas för att uppnåställda funktionalitetskrav i hela Stockholms län innan ny infrastruktur byggs. Detta följer också den så kallade fyrstegsprincipen som Trafikverket ansluter sig till.

- Säkerställ goda förutsättningar för jord-och skogsbrukets vägtransporter i hela länet, så att en ökad produktion av livsmedel, energi och material kan ske. Tydliggör i RUFS att infrastrukturen är en oerhört viktig förutsättning för både samhällsutveckling och de gröna näringarna.
- Påverka andra aktörer för ett ökat underhåll, en ökad bärighet och andra investeringar för att möta framtidens belastning av tung trafik. I första hand bör befintlig infrastruktur upprätthållas, vårdas och rustas i hela Stockholms län innan ny infrastruktur byggs.

Grön omställning

Jord- och skogsbruk har en nyckelroll i omställningen till ett mer hållbart samhälle - det finns ingen annan del av näringslivet som är sammankopplade med så många av Sveriges miljökvalitetsmål. Rapporten Framtidens jordbruk[2] pekar på att svenskt jordbruk redan idag är ett av världens mest hållbara. Vi har ett gott djurskydd, låg antibiotikaanvändning och en effektiv användning av insatsvaror. För att de globala klimatutsläppen ska kunna minska behöver därför den inhemska produktionen bli större och vår import minska. Inom ramen för den globala metanbudgeten, är det viktigt att en större andel av nötkreaturen finns på ställen där förutsättningarna är de bästa och där produktionen kan ske på ett hållbart sätt.

Även här i Sverige behöver vi dock fortsätta vårt arbete för att bli än mer miljömässigt hållbara. Enligt rapporten Kostnader för jordbrukets gröna omställning[3] så behövs årliga investeringar om 20 miljarder i jordbruket för att klara de svenska miljökvalitetsmålen och olika EU-direktiv. Det inbegriper de miljö- och klimatåtgärder som behövs i odlingen och djurhållningen. Här ingår även nödvändiga åtgärder för att klimatsäkra den svenska matproduktionen för att kunna stå emot extremväder i form av torka och översvämningar.

Resten av näringslivet använder ofta begreppet grön omställning som en färdriktning mot fossilfrihet. För jordbruket ingår väsentligt fler delar, som exempelvis biologisk mångfald och klimatanpassning. Här ingår investeringar som biogasproduktion, restaurering av igenväxta naturbetesmarker för ökad biologisk mångfald och bevattningsdammar för att trygga matproduktionen under år av torka. Liksom i alla andra branscher kommer klimatomställningen att kosta och den investeringskostnad som kommer att krävas på gården måste fördelas på hela värdekedjan. LRF föreslår ett förstärkt samarbete mellan lantbruket, staten och marknaden för att genomföra den gröna omställningen inom jordbruket.

Sommarens väder har satt ett tydligt fokus på att vattenförvaltning blir en allt viktigare aspekt. Många av de avvattningsanläggningar vi har idag är inte anpassade för den förändring i nederbördsmönster och den dagvattenbelastning som samhället tillför. De gröna näringarna ska naturligtvis dra sitt strå till stacken och underhålla, men belastningen på diken och vattendrag idag är så pass förändrad att vi måste jobba med frågan på andra sätt än tidigare. Rätt typ av dränering ger ökad bärighet och minskar packningsskador i jorden, vilket i sin tur leder till minskade lustgasutsläpp och ökad produktion.

Att jordbruksmarken inte belastas med onödigt vatten är alltså avgörande för både klimatbelastning och livsmedelsproduktion. RUFS bör peka på vikten av det

[2] Rapporten Framtidens Jordbruk | Lantmännen (lantmannen.se)
[3] gron_omstallning_rapport_final_web.pdf (lrf.se)

kommunala ansvaret för dagvattenhantering, att markavvattningsföretag måste beaktas och att samverkansformer behöver skapas för att hitta lösningar för framtida nederbördscenarier.

Minskad klimatbelastning kan nås via att mer organiskt material binds i marken. Här är vallodlingen särskilt viktig eftersom den bidrar till en förbättrad markstruktur och också är den gröda som binder mest kol i jordarna. Det finns i grunden starka kopplingar mellan djurhållning och markanvändning. Djuren behöver foder, grödorna behöver växtnäring från gödseln och de naturliga betesmarkerna behöver betas för att den biologiska mångfalden ska bevaras. Det finns alltså kopplingar mellan livsmedelsproduktion och möjlighet till minskad klimatbelastning genom att utveckla kolsänkor samtidigt som miljömål och den biologiska mångfalden värnas.

Skogsvårdslagens portalparagraf anger att skogsbrukets produktions- och miljömål är lika viktiga. Nyttan med en hög virkesproduktion nämns också i miljömålet "Levande skogar". Rimligtvis kommer här samhällets önskan om fossilfrihet och övergång till en bioekonomi att bidra till en ökad marknadsdriven efterfrågan på skogsråvara. RUFS bör därför mycket tydligare framhålla att den produktiva skogen behöver användas för att öka produktionen av skogsråvara till biobaserade produkter och biobaserad energi.

Jordbruket skulle idag kunna driva arbetsmaskiner i större utsträckning med fossilfritt HVO100, men prisskillnaden är för stor jämfört med fossil diesel och tillgången begränsad. El och laddstolpar är viktiga satsningar för personbilstrafiken, men för de tunga transporterna är både biogas och HVO100 bra alternativ. Det är strategiskt viktigt att inte bara satsa på en typ av energibärare och en typ av överföringsinfrastruktur.

- Liksom i alla andra branscher kommer klimatomställningen i jordbruket att kosta och den kostnaden måste fördelas på hela värdekedjan.
- Jordbrukarna, myndigheterna och marknaden måste samverka för att möjliggöra ett genomförande av den gröna omställningen inom jordbruket.
- Att jordbruksmarken inte belastas med onödigt vatten är avgörande för både klimatbelastning och livsmedelsproduktion. RUFS bör peka på vikten av det kommunala ansvaret för dagvattenhantering, att markavvattningsföretag måste beaktas och att samverkansformer behöver skapas för att hitta lösningar för framtida nederbördscenarier.
- RUFS bör tydliggöra kopplingar mellan livsmedelsproduktion och möjlighet till minskad klimatbelastning genom att utveckla kolsänkor samtidigt som miljömål och den biologiska mångfalden värnas.
- Kommande RUFS måste mycket tydligare än i nuvarande version betona att den produktiva skogen behövs för att producera både skogsråvara till biobaserade produkter, biobaserad energi
- RUFS bör framhäva det strategiska värdet i att inte bara satsa på en typ av energibärare och en typ av överföringsinfrastruktur.

Sammanfattning
Våra möjligheter att bidra till en hållbar utveckling påverkas självklart av det övriga samhällets agerande där både avsedda och oavsedda konsekvenser av allt från lagstiftning, investeringar och planering till energibeskattning kan avgöra hur hållbart vi utvecklas. LRF Mälardalen anser sammanfattningsvis att kommande RUFS bör ha följande tydliga fokusområden för att stärka de gröna näringarna:

- **Livsmedelsproduktion och beredskap:** Ge livsmedelsproduktionen i Stockholm en betydligt mer framträdande roll i RUFS och tydliggör dess betydelse för en god beredskap.
- **Mark och anläggningar av betydelse för livsmedelsproduktionen:** Kartera jordbruksmark och andra viktiga anläggningar för livsmedelsproduktionen och tydliggör i text och målformuleringar att dessa ska bevaras och stärkas.
- **Riktlinjer för offentlig upphandling:** Formulera tydliga mål för den offentliga upphandlingen vad gäller andelen svenskproducerat.
- **Hänsynsfull turism:** Värna markägarens rätt att bruka marken.
- **Välfungerande vägnät:** Säkerställ goda förutsättningar för jord-och skogsbrukets vägtransporter i hela länet, så att en ökad produktion av livsmedel, energi och material kan ske.
- **Grön omställning:** Adressera kostnaderna för jordbrukets gröna omställning och behovet av samverkan kring dem samt tydliggör kopplingarna mellan livsmedelsproduktion och möjlighet till minskad klimatbelastning och ökad biologisk mångfald.

De ekonomiska resurserna och lönsamhetsmarginalerna inom de gröna näringarna ger inte utrymme för de utvecklings-, investerings- eller övergångskostnader som kommer att krävas för en hållbar samhällsutveckling. Därför måste konkurrenskraften för svensk produktion stärkas för att fasa ut ohållbar konsumtion och produktion. Samhället måste förbättra förutsättningarna för att leva och driva företag på landsbygden via en god fysisk och digital infrastruktur samt en likvärdig service över hela landsbygden. I all myndighetsutövning måste ett företagsfrämjande perspektiv finnas. Och sist men inte minst måste planeringen ta hänsyn till att marken är vår viktigaste resurs.

Med förhoppning om ett givande samarbete framåt!

[redacted]